

Лариса Кислюк

**Четверта щорічна українознавча конференція імені Тараса Шевченка
в Університеті Індіани (Блумінгтон, США)
(4th Annual Taras Shevchenko Conference, IU, Bloomington, USA, 23-
25.03.2023)**

Четверта щорічна українознавча конференція імені Тараса Шевченка, організована Університетом Індіани у Блумінгтоні (США), відбулася онлайн 23-25 березня 2023 року на платформі Zoom і стала особливою завдяки тому, що на ній було представлено дослідження когорти позаштатних науковців – учасників Української позаштатної стипендійної програми для вчених Університету Індіани (США) (IU-Ukraine Nonresidential Scholars Program (NRSP) at Indiana University). Ця програма розпочалася в липні 2022 року як підтримка університетом українських науковців, які залишилися працювати в Україні після початку повномасштабної російсько-української війни, й триває дотепер. Упродовж трьох днів фахівці з історії, літературознавства, пам'яткознавства, мовознавства, релігієзнавства, політології й соціальних наук ділилися результатами своїх досліджень, брали участь у дискусіях та круглих столах, присвячених різним питанням українознавства. На конференції було забезпечено синхронний переклад англійською й українською мовами.

Після короткого привітання організаторів, подяк та опису програми конференції, у виконанні акторів прозвучав вірш учасниці конференції доцента Київського національного університету імені Тараса Шевченка **Оксани Суховій** «**Зло залетіло**».

Першими розпочали роботу дві історичні дискусійні панелі. На першій із них, «*Політика пам'яті в Україні у контексті посткомуністичної трансформації та війни*», українські науковці представили дослідження, які стосуються сучасних подій в Україні: війни, декомунізації, переосмислення національної ідеї тощо. **Євген Рачков** (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна) виступив із доповіддю «*Переосмислення культурної спадщини України під час російсько-української війни: виклики та перспективи*», **Тетяна Гранчак** (Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського, Київ) запропонувала виступ на тему «*Боротьба за національну пам'ять: політичні міфи у просторі бібліотек*», **Надія Гончаренко** (Інститут культурології НАН України, Київ) розповіла про «*Спроби переозначення пам'ятників радянської пропаганди: аналіз наукової та виставкової діяльності Музею історії України у Другій світовій війні упродовж 2014 – 2022 рр.*», **Андрій Посунько** (Дніпропетровський національний історичний музей ім. Д. І. Яворницького) запропонував доповідь «*Герой для негеройного*

міста: *Олександр Польш та формування ідентичності міських еліт Дніпра*». У дискусії взяла участь **Яна Примаченко** (Інститут історії України НАН України, Київ).

Наступна дискусійна панель конференції *«Друга світова війна в Україні – нові свідчення, нові дослідження»* була присвячена питанням Другої світової війни та історії Голокосту. На ній виступили **Петро Долганов** (Рівненський регіональний інститут післядипломної педагогічної освіти) з доповіддю *«Кожен був пов'язаний з Голокостом через родичів чи іншим чином: свідчення сусідів-українців про Голокост на Волині»*, **Юрій Скіра** (Український католицький університет, Львів) із доповіддю *«Єврейські жінки, врятовані сестрами Студійної Хартії під час Голокосту»*, **Наталія Залеток** (Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства, Київ) з темою виступу *«Служба жінок у збройних силах під час Другої світової війни в британських і радянських виданнях 1940-х років»*. До роботи секції як дискусійного була запрошено **Ігоря Щупака** (Український інститут вивчення Голокосту «Ткума», Дніпро).

Далі за програмою відбулося засідання круглого столу *«Довгострокова перспектива – соціальнополітична динаміка та суспільні зміни з 1991 року»*, в якому взяли участь **Петро Кузик** (Львівський національний університет імені Івана Франка) з доповіддю *«Проблема з ідеєю поділу України на Схід і Захід»*, **Віталій Черноіваненко** (Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Київ) виступив на тему *«ЛГБТКІА+ в Україні в динаміці, 1991–2023»*; **Христина Семерин** (Національний університет «Острозька академія») говорила про *«Картографування пам'яті про Революцію Гідності 2013–2014 років в Україні»*; **Тетяна Ясінська** (Національний університет «Львівська політехніка») озвучила важливі проблеми української економіки, пов'язані з виходом на світові ринки у доповіді *«Прямі іноземні інвестиції vs експорт: вибір способу завоювання зарубіжних ринків міжнародним підприємством»*.

Другий день роботи конференції був дуже насиченим і розпочався з круглого столу *«Нові теми та нові виклики в українській освіті»*, на якому виступили молоді дослідники з Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, а саме: **Ганна Бондаренко** говорила про *«Проблеми інтеграції іноземних студентів до українського соціуму»*, **Роман Борисов** представив польові дослідження, ґрунтовані на опитуванні цільової аудиторії українських школярів-біженців 4-10-х класів щодо вибору навчання у доповіді *«Освітні траєкторії українських школярів-біженців: чинники, бар'єри, можливості»*, **Олександр Зубарев** розповів про проблеми сексологічної освіти сучасної молоді в доповіді *«Особливості підготовки та викладання міжфакультетського курсу «Тіло та сексуальність у світі, що змінюється»*, а **Ольга Малярчук** з Київського

національного економічного університету імені Вадима Гетьмана окреслила важливі проблеми підприємницької освіти в Україні у доповіді «*Підприємницька освіта в Україні: виклики повоєнного періоду*».

Далі перед учасниками та гостями конференції з основною доповіддю «*Картографування "нідешньої нації": Імперське знання та виклики деколонізації*» (яка також передбачала відведений час на питання й відповіді) виступив **Микола Рябчук** (Інститут політичних і етнопонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України, Київ), український журналіст, публіцист, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка 2022 року, почесний президент Українського ПЕН-клубу. Він розповів, звідки з'явилося імперське визначення «нідешньої нації» стосовно українців і України на початку 1990-х років у США, окреслив проблеми подолання постколоніалізму в Україні та завершення постколоніальної боротьби України в сучасній війні з Росією.

Робота другого дня конференції передбачала обговорення літературознавчих та мистецтвознавчих питань. У дискусійній панелі «*Що українського в українській літературі?*» взяли участь три доповідачки: **Ольга Яблонська** (Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк) із доповіддю «*Українська етнопсихологія в методології національної літератури*», **Марія Зубрицька** (Львівський національний університет імені Івана Франка) з доповіддю «*Відчуття дух простору: Символічні пейзажі та топоніми як маркери ідентичності в поезії Тараса Шевченка*», **Сніжана Жигун** (Київський університет імені Бориса Грінченка) з доповіддю «*Жіноча історія нинішньої війни в сучасній українській літературі*», а також запрошений дискусіант **Тамара Гундорова** (Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, Київ, Принстонський університет, США). Учасники обговорили проблеми національної ідеї й національної самобутності та їх вияв у літературі, а також особливості відображення ролі жінки у війні у сучасній літературі.

Також було проведено круглий стіл «*Мистецтво, символ та медіа: Українська стійкість та опір у воєнний час*», на якому виступили: **Микола Гоманюк** (Херсонський державний університет) на тему «*Російська символічна політика та український спротив на окупованих територіях України*», **Ірина Балтазюк** (Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, Київ) з доповіддю «*Митці на війні. Нова конотація художнього символу в українському мистецтві*», **Наталія Приходькіна** (Університет менеджменту освіти НАПН України, Київ) розповіла про «*Актуальні проблеми медіаграмотності та протидії дезінформації про війну в Україні*», **Максим Яблонський** (Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк) виголосив доповідь «*Екожурналістика в сучасних умовах війни в Україні*». На круглому столі йшлося про роль символів та дискурсів у сучасній російсько-українській

війні та як протистояти імперським дискурсам на окупованих територіях; про мову символів українських митців воєнного періоду, зокрема, про символи незламності у графіці, скульптурі, монументалістиці; про основні тренди імперської пропаганди в соціальних медіях під час війни та як із цим боротися, зокрема й за допомогою навичок медіаграмотності.

Третій завершальний день конференції розпочався роботою мовознавчої панельної дискусії *«Українська мова в лінгвістичному контексті»*, на якій зокрема, було представлено спільні презентації, що стали результатом співпраці українських та американських лінгвістів з Університету Індіани. Зі спільною доповіддю *«Вплив війни на мовну діяльність української спільноти та систему української мови»* виступили **Лариса Кислюк** (Інститут української мови НАН України, Київ) та **Світлана Мельник** (Університет Індіани), **Іванна Цар** (Інститут української мови НАН України, Київ) розповіла про зміни в поведінці молоді під час війни у доповіді *«Трансформація мовної поведінки української молоді в умовах повномасштабної війни»*, а також зі спільною доповіддю *«Структура іменників на позначення людей з інвалідністю в українській та сусідніх мовах»* виступили **Оксана Суховій** (Київський національний університет імені Тараса Шевченка) та **Міріам Шрегер** (Університет Індіани). У ролі запрошеного дискусанта виступила **Наталія Кудрявцева** (Криворізький державний педагогічний університет). Доповідачі й дискусант обговорили спостережувані зміни в українській мові, пов'язані з мовною ідеологією, які виявляються як у текстах, так і в мовній поведінці українців, а також відображення етичних проблем, пов'язаних із номінацією людей з обмеженими можливостями, у діалектному мовному матеріалі.

Лекцію *«Розпізнавання та подолання епістемічної несправедливості: Війна Росії проти України та зміна парадигми у славистиці та східно-європейських дослідженнях»* на запрошення організаторів виголосив **Віталій Чернецький** (Університет Канзасу) – американський славіст, літературознавець, перекладач української літератури англійською мовою, президент Американської асоціації українознавства. Доповідач озвучив проблему сприйняття України й україністики у світі в імперському колоніальному контексті, яка полягає в маргіналізації україністики як частини вивчення Східної Європи, й ігнорування та невзяття до уваги українських голосів, а також наголосив на необхідності докладання зусиль, щоб подолати таке ставлення.

Круглий стіл *«Найдовший рік, крупним планом: наслідки війни у повсякденному житті»* об'єднав дослідження соціального спрямування на теми продовольчої політики, цивільного судочинства, подолання корупції, а також психологічної підтримки населення, зокрема дітей під час війни. Прозвучали доповіді **Олени Мурадян** (Харківський національний універ-

ситет імені В. Н. Каразіна) *«Продовольча нестабільність в Україні: Місцеві рефлексії під час війни»*, Катерини Довгополої, Тетяни Костенко та Ольги Набоченко (Інститут спеціальної педагогіки і психології імені М. Ярмаченка НАПН України, Київ) *«Психологічна підтримка дітей України під час війни»*, Тетяни Цувіної (Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Харків) *«Цивільне судочинство в Україні в умовах війни: виклики та перспективи»* та Лариси Якимової (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича) *«Управління корупційними ризиками при наданні гуманітарної допомоги в Україні»*.

Завершив роботу конференції круглий стіл *«Україна після перемоги»*, в якому взяли участь запрошені гості – письменники, громадські діячі й волонтери: **Вікторія Амеліна** (українська письменниця та громадська діячка, яка багато часу приділяла документуванню воєнних злочинів і загинула влітку 2023 року в Краматорську), **Девід Вільямс** (Університет Індіани, американський науковець-конституціоналіст, професор і очільник Центру конституційної демократії університету), **Олена Стяжкіна** (українська письменниця, публіцистка, професор, доктор історичних наук Інституту історії НАН України, Київ, засновниця громадського руху «Деокупація. Поворнення. Освіта»), **Настя Мельниченко** (українська дитяча письменниця, активістка, правозахисниця, Принстонський університет). Учасники обговорили, що означає перемога для України, і як провести конституційні реформи вже зараз, щоб переміг демократичний сценарій та щоб уберегтися після перемоги від авторитаризму як концентрації влади в Україні; про псевдозагрозу мілітаризації України, що походить із кремлівських наративів; а також про найгостріші виклики для повоєнної України, такі як: повернення біженців, подолання травматичних розладів військових та цивільних, особливо на окупованих територіях. Учасники констатували, що Україна потребує нового суспільного договору, який об'єднає українців після війни й подякували ЗСУ за захист, а також висловили подяку організаторам конференції за солідарність з Україною.

Кафедра слов'янських і східноєвропейських мов і культур Університету Індіани, Російсько-Східноєвропейський інститут Роберта Ф. Бернса та Організація українознавства при Університеті Індіани підготували й надали у вільний доступ запис трансляції конференції українською мовою за посиланням:

https://www.youtube.com/playlist?list=PL0P0DvzOJVLt2vHtEME667vJoGwKE_bm.

Larysa Kysliuk

4th Annual Taras Shevchenko Conference at Indiana University (Bloomington, USA)